

Csanytelek Község Környezeti Fenntarthatósági Terve

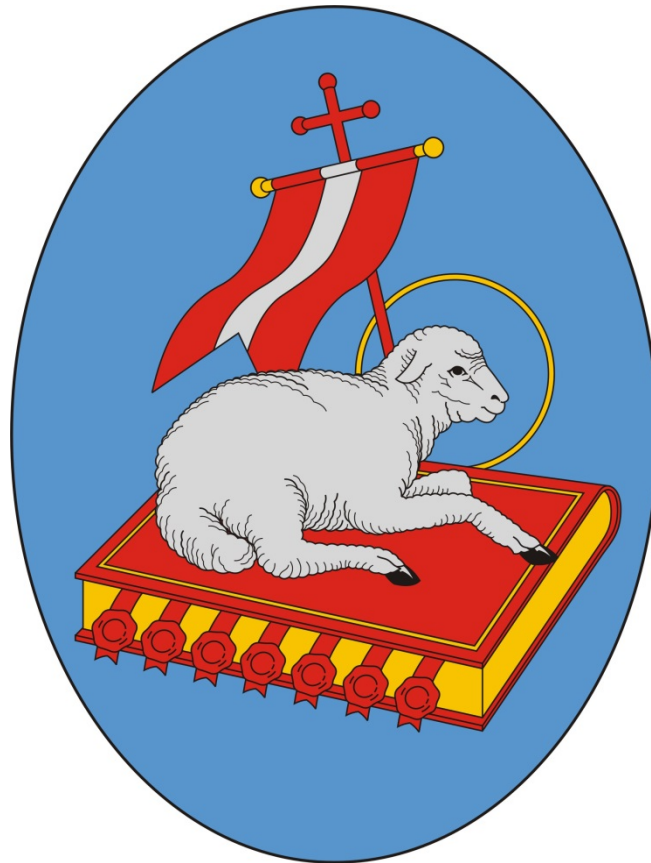

Local Agenda 21

(2013-1015)

*A dokumentumot Csanytelek Község Önkormányzata
..... határozati számmal 2013.....-án elfogadta*

.....
Jegyző

Készítette:

Csanytelek Község Önkormányzatának

megbízásából a

Hordalék Kft.

Tartalom

Local Agenda 21	1
1.BEVEZETÉS	5
Mi a fenntartható fejlődés?	5
A fenntartható fejlődés lényege:	5
A Fenntartható Fejlődés szempontjainak figyelembe vétele az Európai Unió keretében benyújtott pályázatoknál:	7
1.1. A települési fenntarthatósági tervről/programról általában.....	8
1.2. A települési fenntarthatósági terv stratégiai céljai.....	8
2.HELYZETFELMÉRÉS	9
2.1. Csanytelek fenntarthatósági tervének illeszkedése a nemzetközi, országos és regionális folyamatokba	9
2.1.1. Az Önkormányzat jelenleg meglévő horizontális vállalásokkal kapcsolatos rendeleti és dokumentumai:	10
2.2. Csanytelek község környezete	10
2.2.1. A település tágabb környezetének bemutatása.....	10
2.3. A települési Környezeti elemek állapota.....	13
2.3.1. Talaj	13
2.3.2. Levegő.....	14
2.3.3. Felszíni és felszín alatti vizek	16
2.3.4. Zaj	18
2.4. Táj értékek	20
3.HELYZETÉRTÉKELÉS.....	22
3.1. Kérdőívek kiértékelés.....	22
3.2. SWOT analízis	31
4.STRATÉGIA.....	35
4.1. Fenntarthatósági célok	35
4.2. Prioritások.....	35
4.3. Várható hatások	37
5.CSELEKVÉSI TERV.....	39

5.1. Társadalmi pillér.....	39
5.1.1. Kulturális élet fellendítése.....	39
5.1.2. Egészségügyi helyzet fejlesztése.....	40
5.1.3. Oktatás, képzés fejlesztése.....	40
5.1.4. Társadalmi szemléletformálás.....	40
5.1.5. Intézményi működés hatékonyságának növelése.....	41
4.1.5. Közlekedési infrastruktúra fejlesztése.....	41
5.2. Környezeti pillér.....	42
5.2.1. Levegő.....	42
5.2.2. Víz.....	42
5.2.3. Talaj.....	42
5.2.5. Települési épített környezet védelme.....	45
5.2.6. Lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásuktól (levegő, víz, zaj) 46	
5.2.7. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése.....	47
5.2.8. Az energiagazdálkodás racionalizálása.....	47
5.2.9. Kül- és belterületi zöldfelület-fejlesztés.....	48
5.3. Gazdasági pillér.....	50
5.3.2. Ipar fejlesztése.....	50
5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése.....	51
5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.....	53
6. MONITORING és VISSZACSATOLÁS.....	54
6.1. Indikátorok.....	54

1. BEVEZETÉS

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és a jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezeti minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg. Ez azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell alkalmaznunk.

A klímaváltozás kockázata kétféle lehet:

- Visszafordíthatatlan, vagy csak igen nagy erőfeszítések árán korrigálható veszteségeket okoz (emberi egészségkárosodás/többlethalalozás, pótolhatatlan biodiverzitás csökkenése, módosuló hidrológiai ciklus stb.).
- Tekintélyes anyagi erőforrásokat (védekező, helyreállító tevékenységek növekvő ráfordítása) von el a további fejlődéstől-fejlesztésektől.

Ezért a drasztikus klímaváltozás korunk egyik legfenyegetőbb, ún. fenntarthatatlan folyamata. A klímaváltozás elleni védekezés, valamint az ahhoz történő kényszerű alkalmazkodás egyik leghatékonyabb rendezőelve a manapság világszerte és hazánkban is egyre nagyobb figyelmet keltő fenntartható fejlődés gyakorlata.

A fenntartható fejlődés lényege:

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott

ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU tagállamok mellett felkért társult országokat is hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. (Az EU - tagállamai mellett – felkérte a társult országokat is hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat). A Bizottság a fenntartható fejlődést meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió Megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európa Tanács napirendjén szerepelt. Az ENSZ 1992-ben Rióban megrendezett második világkonferenciáján a fenntartható fejlődés fogalmi elemmé vált. Az ott megalkotott „Feladatok a XXI. századra” (Local Agenda 21) elnevezésű, ajánlásokat és javaslatokat egybefűző dokumentum a gazdaság, a társadalom és a környezet integrálását, egy rendszerben való értelmezését kívánta meg ahhoz, hogy a fejlődés fenntartható legyen. Az integráció azóta is alapelv, mára modellezésre került a politikában, a közgazdaságtanban, a természet és társadalomtudományokban, valamint a jogban is. Ezzel a modellel – általános „receptúrával” – a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat (ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „Local Agenda 21” (továbbiakban „LA 21”) program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások – a talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelme termelő erőforrások stb. – tartamos, azaz nem kimeríthető kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi - nem helyi erőforrásra támaszkodó, de - helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó- fejlesztő, termelő- szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósítását a megfelelő politikai akarat megléte és a helyi társadalmi- közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy

racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A Fenntartható Fejlődés Nemzeti Stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző nemzeti szintű prioritásai és fókuszai – az előzőekkel is összefüggésben – következők:

- a. A gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- b. A fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- c. Környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

A Fenntartható Fejlődés szempontjainak figyelembe vétele az Európai Unió keretében benyújtott pályázatoknál:

Az Európai Uniós Projektek tervezésekor javasolt eljárás a Környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása: ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (célok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell jutnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelni kell a pályázati adatlap megfelelő pontjaiban. A Fenntartható Fejlődés reális és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így „versenyelőnyt” jelent a pályázat elbírálása során.

A projektben résztvevő Önkormányzatok fejlesztési politikájában és gyakorlatában is nagy hangsúlyt fektetnek a Fenntartható fejlődés elveinek érvényesülésére, a fenntarthatóság biztosítására. Jelen *Fenntarthatósági Terv*hez kapcsolódóan, a térség környezeti, szociális, gazdasági állapotának felmérése az alábbi eseményekre, intézkedésekre és dokumentumokra épül:

- Kapcsolódó jogszabályok, önkormányzati rendeletek előírásai;
- Az Önkormányzat Környezetvédelmi Programja;
- AZ Önkormányzat Esélyegyenlőségi felmérése és programja;
- Kistérségi hulladékgazdálkodási terv.
- Az eddigi sikeres Önkormányzati projektek tapasztalati;
- Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (Local Agenda 21) elkészítéséhez;

1.1. A települési fenntarthatósági tervről/programról általában

Törvényi előírás szerint minden hazai önkormányzatnak önálló települési környezetvédelmi programot kell kidolgoznia, amelyet saját képviselő testülete, ill. közgyűlése hagy jóvá. Ezzel szemben, a fenntarthatósági tervek készítésére vonatkozóan – jóllehet különböző tájékoztató anyagok már fellelhetőek – ma még sem magyar jogszabályi előírás, sem egységes útmutató nem áll rendelkezésre. A helyi fenntarthatósági terv átfogóbb a környezetvédelmi programnál. „Küldetése”, hogy integrálja a helyi környezeti, társadalmi és kulturális kérdéseket, problémákat, továbbá biztosítsa a településen élők fenntartható (a Fenntartható Fejlődés szolgálatába állított) életminőségét, azaz támogassa a helyi társadalmi- gazdasági- környezeti folyamatoknak a Fenntartható Fejlődés útján való haladását. A megfogalmazott célok, programok, feladatok végrehajtását a helyi közösségek valamennyi résztvevője és szektora közreműködésével képzelel el: a helyi demokratikus folyamatok támogatásával kölcsönös cselekvésre sarkall. Teszi mindezt oly módon, hogy figyelembe veszi a helyi, kistérségi és régiós adottságokat, feltételeket egyaránt.

A fenntarthatósági tervek készítésekor alapvető fontosságú, hogy megtaláljuk ezek ésszerű kapcsolódási pontjait. Ily módon nem nélkülözhető a település meglévő környezeti, szociális és gazdasági helyzetének rendszeres időközönként történő megismerése, különös tekintettel a meglévő problémák feltárására (pl. kedvezőtlen légszennyezettség mutatók, kialakult szegregáció, magas munkanélküliségi ráta, környezeti menedzsment működését akadályozó tényezők).

1.2. A települési fenntarthatósági terv stratégiai céljai

A települési fenntarthatósági tervben rövid, közép- és hosszú távú stratégiai célok kerülnek meghatározásra. A terv figyelme veszi a helyi rendeletek korlátait, felkészül a nyilvánosságra, hozott eredmények felülvizsgálatára (monitoring) és igazodik a fenntarthatóság távlati célrendszeréhez. Segíti továbbá a helyi lakosság, politikai és üzleti döntéshozók környezettudatosságának fejlődését, biztosítja nélkülözhetetlen együttműködésük feltételrendszerét.

2. HELYZETFELMÉRÉS

2.1. Csanytelek fenntarthatósági tervének illeszkedése a nemzetközi, országos és regionális folyamatokba

Az 1972-es stockholmi Konferencia az emberi környezetről, az 1992-es Rió, de Janeiró-i Környezet és fejlődés Világkonferencia, majd a 2002-es Johannesburgi Fenntartható Fejlődés Világkonferencia eredményei megerősítették, hogy az uralkodó környezeti problémák megoldására kizárólag a társadalom és a gazdaság együttes fejlődése révén van esély.

E felismerés az Európai Uniót is arra sarkalja, hogy akcióprogramjai révén a tagállamokat együttműködő félként ösztönözze a fenntartható fejlődés felé vezető, globális összefogást igénylő úton. Az EU jelenlegi VI. Környezetvédelmi Akcióprogramjának feladatai megfelelnek egy település fenntarthatósági terve vonatkozó céljainak, és az azok eléréséhez szükséges végrehajtásnak: „A környezet érdekében történő helyi cselekvés széles körben elterjedt. Ez az emberek azon érdeklődésére utal, miszerint úgy vigyáznak a környezetükre, hogy kellemes legyen ott élni, vagy hogy megóvják a helyi vidéket és vadvilágot. A tervezésben való lakossági részvétel javítható a könnyebben hozzáférhető és jobb minőségű információ révén. EU-s tagságunk partnerségre ösztönzi hazánkat is a fent említett folyamatok végrehajtásában. Uniós tagállamként Magyarország vállalta, hogy különböző eszközökkel segíti az ismertetett célkitűzések megvalósítását.

Ilyen eszközök például:

a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia és a hozzá kapcsolódó Tagállami jelentés az Európai Unió megújított fenntartható fejlődési stratégiájának végrehajtásáról;

a Nemzeti Környezetvédelmi Programok (NKP-2009-2014), különféle együttműködési megállapodások, valamint az EU tagságból ránk háruló közös programok.

Mindezen eszközök egymással szoros kölcsönhatásban vannak és különböző alprogramokban, projekteken, pályázati felhívásban realizálódnak. Ezáltal regionális, kistérségi és helyi feladatokat hárít az egyes településekre.

2.1.1. Az Önkormányzat jelenleg meglévő horizontális vállalásokkal kapcsolatos rendeleti és dokumentumai:

(a teljesség igénye nélkül)

- Csanytelek Község Önkormányzata Képviselő-testületének 23/2011. (XI.18.) számú rendelete a település hulladékgazdálkodási tervéről.
- Csanytelek Község Önkormányzata Képviselő-testületének 29/2011. (XII.16.) számú rendelete a települési kötelező hulladékkezelési és szolgáltatás igénybevételéről
- Csanytelek Község Települési környezetvédelmi programja 2004-2008 ig.
- Csanytelek község Önkormányzatának települési esélyegyenlőségi helyzetelem és program.
- 3/2013. (III. 29.) Csanytelek Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 32/2005. (XI. 29.) ÖKT rendelet módosítása
- 24/2013. (XI. 16.) A köztisztaság rendjének fenntartásáról
- 25/2012. (XI. 16.) Az épített és természeti környezet védelméről
- 18/2003.(X.22.) A környezetvédelemről

2.2. Csanytelek község környezete

Csanytelek község Csongrád- megyében, a Csongrádi kistérségben, Szegedtől 36 km-re, Csonrgádtól 14 km-re a Dél-Alföldi régióban található, a Tisza jobb partján.

A Csongrádi kistérség a 311/2007. sz. Kormányrendelet szerint a komplexprogrammal segített hátrányosabb helyzetű kistérségek közé sorolt.

2.2.1. A település tágabb környezetének bemutatása

Csanytelek község a csongrádi kistérségben, az Alföld déli, Csongrád megye északnyugati részén, a Tisza jobb partján helyezkedik el.

2.2.1.1. A kistérséget alkotó települések:

- **Csongrád**
- **Felgyő**
- **Csanytelek**
- **Tömörkény**

A kistérség területe: 339,24 km²

Népessége: 25.269 fő.

Népsűrűsége: 74 fő/km²

Erdősültség: 6,6 %.

Természetvédelmi terület: 2.832 ha.

Napsütéses órák száma: 2.100 óra.

Csapadék évi mennyisége: 500 mm

A kistérség méretét tekintve Csongrád megye és a Dél-alföldi régió legkisebb területű kistérsége, a megye területének csak 10,2 %-a. A kistérségben a megye népességének 5,9 %-a él. A térség népsűrűsége jóval a megyei átlag alatti. A népsűrűségi adatok az elmúlt három év során nem mutattak változást.

A Csongrádi kistérség települései a történelmi és gazdálkodási múlt nyomait őrzik. A kistérség egyetlen városa Csongrád, amely történelmi múltjánál, közlekedési helyzeténél és kapcsolatainál, ezekre épülő városi szolgáltatásainál fogva a térség központja. A kistérségi településrendszer jellegzetes eleme a kiterjedt és sűrűn lakott tanyavilág.

2.2.1.2. Népeségi adatok

Az állandó népesség az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat. Sőt amennyiben a térségben a népesség növekedésére hatást gyakorló komoly gazdasági változások nem következnek be, a KSH 16 éves prognózisa évenkénti 1 % népességcsökkenést tervez.

A térség lakosságának 18,7 %-a külterületen lakik, azonban Csongrád kivételével a többi településen meghaladja az 50 %-ot.

A települések, sikeres együtt működésükhöz 1996-ban hozták létre a Csongrád és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulást. E szervezet a kistérségi fejlesztést, a települések területfejlesztési együttműködését hívatott koordinálni.

2.2.1.3. Természeti adottságok

Csongrád és kistérsége természeti erőforrások tekintetében a megye egyik legjobb adottságú területe. Jó termőfölddel, előnyös klimatikus viszonyokkal rendelkezik, amelyek kedvező feltételeket teremtenek a szántóföldi és a kertészeti növénykultúra termesztéséhez.

Csongrád térsége az Alföld nagytájon belül helyezkedik el, ezen belül a Duna-Tisza közti síkvidék és az Alsó-Tisza vidék középtájon található. A Duna-Tisza közti síkvidéken belül Csanytelek, Felgyő és Tömörkény a Kiskunsági-löszös hát kistájhoz, Csongrád az Alsó-Tisza vidék középtájon levő Dél-Tisza- Völgy kistájhoz tartozik.

A kistérség egész területe síkvidék. Területéből 4.830 ha tekinthető napjainkban is ősgyepnek. A gyepek, így az ősgyepek folyamatos csökkenése figyelhető meg az elmúlt években, ami az extenzív állattartás lecsökkenésének is következménye.

Az ősgyepék mellett 3.800 ha vizes élőhely is található a térségben.

2.2.1.4. Éghajlati adottságok

A térség éghajlatát tekintve mérsékelt meleg-száraz éghajlatú kistáj. A térség települései között éghajlati viszonyokban nincs számottevő eltérés. Az igen szélsőségesen változó csapadék tekintetében a kistérség az ország hátrányos helyzetű területéhez tartozik.

2.2.1.5. Talaj

A térség talaja sokszínű, többségüknek lösz a talajképző kőzete, de a homokon kialakult talajok kiterjedése is számottevő. A térség területének 86,1 %-a kiváló minőségű, jelentős részében az országos átlagot meghaladó termőterület.

2.2.1.6. Vízrajz

A térségben a vizek jelentik a legjelentősebb természeti, és egyben idegenforgalmi értéket is. A Tisza és a Körös-völgye természetes kapcsolatot jelent más kistérségekhez és egyedi idegenforgalmi lehetőséget biztosítva ezzel a térség számára. A folyók, a folyó menti ártéri erdők, az erek, a Tömörkény és Csanytelek mellett fekvő Csaj-tó (ma halastó) őrzi a táj egykori képét. A vízminőségi adatok alapján a **Tisza és a Hármaskörös vízminősége II.** vízminőségi kategóriába sorolható. A folyók jelenléte azonban nemcsak a térség jelentős erőforrása (idegenforgalom, mezőgazdasági öntözés, stb), hanem a potenciális árvízveszély miatt nagyfokú veszélyforrást is hordoz minden évben. A legfontosabb belvízi csatorna a térségben a Dong-ér.

A kistérség védett természeti értékei: a Csaj-tó, a csongrádi Kónyaszék, a helyi védettségű Tisza ártér Csongrád fölött, amely a Csongrád Nagyrét Természetvédelmi Terület.

2.2.1.7. Gazdaság

A Csongrádi kistérség gazdaságában a mezőgazdaság szerepe a legnagyobb. Főbb természetési ágak:

- Fólia és üvegházi zöldség és virágtermesztés, valamint főként Csanytelken a **szabadföldi zöldségtermesztés**
  - Hagyományos szőlőtermesztés és borászat
  - Állattartás, amely napjainkra jelentősen visszaesett
  - Szántóföldi gabona, elsősorban búzatermesztés
- A mezőgazdasági termékek közel 70 %-át a nagyüzemi módszerekkel gazdálkodó társas vállalkozások, illetve a nagyméretű magánvállalkozások állítják elő.

A kistérség önkormányzatai a helyi gazdaság megerősödését, szerkezetváltását és növekedését, a befektetéseket és beruházásokat

vállalkozásbarát önkormányzati politikával támogatják, mind a mezőgazdasági, mind az ipari szektorban. A térség gazdasági struktúrája a kilencvenes években átalakult. A régi nagyvállalatok felbomlottak kisebb gazdasági társaságokra, másrészt új, többnyire kisméretű gazdálkodó szervezetekké alakultak.

Az ipar Csongrád városában koncentrálódik, főként a kis- és középvállalkozások a jellemzőek. A falvakban kevés a vállalkozás, az ipar, a szolgáltatás, így a térség vállalkozási aktivitása elmarad a megyei élvonaltól.

A kistérség élen jár a területfejlesztési törekvésekben, azonban infrastruktúrája a számos pályázat ellenére is komoly fejlesztésre szorul, az utak burkolata hiányos, mezőgazdasági és bekötő utak építése szükséges, kerékpárutak építésével a turizmus szerepe bővíthető.

A kistérségben a lakások 85,8 %-a be van kapcsolva a közüzemi vízhálózatba, csak a külterületi tanyás részeken nehéz, vagy lehetetlen megoldani. A közüzemi szennyvízhálózatba kapcsolt lakások aránya már jóval kevesebb. Felgyőn a csatornázottság teljes, míg Csongrádon 95 %-os, azonban Csanytelek és Tömörkény még egyáltalán nem tudja, megfelelő műszaki megoldás hiányában kihasználni a Csongrádon épült új biológiai szennyvíztisztítót.

2.3. A települési Környezeti elemek állapota

2.3.1. Talaj

Csanytelek közigazgatási területén az Alföld földtani atlaszfúrásai alapján a homok és a homokos lösz a jellemző talajtípus. A felszín alatt 5 méterre már az agyagos lösz és a finom kőzetliszt a jellemző. A talajfelszín jó vízfelvevő és jó víztartó tulajdonságokkal rendelkezik. 50 cm-es mélységben az altalaj mésztartalma 10 és 30 % között változik. A talajvíz átlagos mélysége 1-2 m között változik, a színtingadozás az 50 cm-t nem haladja meg. A talajvíztükör nyugalmi helyzete a tenger szintje felett 85 m-nél található. A település belterülete alatt a talajvízszint 1m alá is csökken a környezethasználat eredményeként. A legjobb felszín alatti vízadó réteg 200-300 m között található. A talajvíz összetételét tekintve nátrium és kalcium hidrogénkarbonátos. Klorid és szulfát csak csekély mennyiségben tapasztalható. A talajvíz összes sótartalma átlagosan 1200-1500 mg/l közötti, azonban egyes szikes területeken megközelíti az 5000mg/l-t is. A település közigazgatási területén belül elsősorban a beépített területeken jelentkezik a szennyvizek okozta talaj (talajvíz) szennyezés. A Község területe teljes mértékben csatornázatlan, ahol a keletkező házi szennyvizek kezelése

túlnyomórészt szikkasztással történik. Ez gyakorlatilag a talaj és talajvizek direkt fekáliás szennyezése. A beépített területeken kívül jelentős talajszennyező források lehetnek a különböző típusú hulladékok, veszélyes hulladékok. A folyékony, iszapszerű és szilárd hulladékok nem megfelelő kezelése által viszonylag nagy területek szennyeződtek el, elsősorban a korábban nagyobb jelentőséggel bíró állattartás következtében a település különböző pontjain, különösen a külterületeken. Az a tény, hogy korábban a szervezett hulladékszállítás nem volt teljes körű a község közigazgatási területén, továbbá hogy 2000. január 1 előtt nem volt kötelező a hulladékszállítási szolgáltatás igénybevétele azt eredményezte, hogy a lakosság és a hulladéktermelők egy része, hulladékait a korábban a Városi tanács által kijelölt ideiglenes lerakóhelyeken és a külterületi zöldsávokban helyezte el. A települési folyékony települési hulladékok (szippantott szennyvizek) kezelése nem megnyugtató. Van kijelölt ürítőhely (Csongrádi Szennyvíztisztító telep), azonban gyakorlatilag ellenőrizhetetlen, hogy a szippantó kocsik hol és mikor ürítenek. Feltételezhető, hogy jelentős mennyiségű szennyvíziszap ürítése történik különböző félreeső helyeken, illegálisan, komoly talajszennyezést előidézve. A talajok mezőgazdasági eredetű elszennyeződése nem számottevő, feltehetően jelentősen alatta marad az intenzív művelésbe vont nagyüzemi mezőgazdasági területek esetében mérhető értékeknek. A kiváló klimatikus és talajadottságoknak köszönhetően a terület talajait mezőgazdaságilag jól hasznosítják.

2.3.2. Levegő

A légszennyezettség állapotra vonatkozó lakossági panasz nem volt.

Csanytelek az ország kevésbé szennyezett régiójában, illetve megyéjében fekszik. A korábbi évtizedekben, elsősorban az ipari tevékenység háttérbe szorulása és a közúti forgalom viszonylagos elmaradottsága miatt, egyértelműen a délkeleti megyék voltak a legtisztább levegőjűek.

Napjainkban, főleg a közúti közlekedésnek az utóbbi néhány évben bekövetkezett nagyléptékű fejlődésének következtében a nagyobb települések belterületén, illetve a nagyobb forgalmat lebonyolító átmenő utak mentén ebben az ország részben is megnőtt a levegőszennyezettség.

A térségben a háttérszennyezettség a többéves átlagok alapján országos viszonylatban a legalacsonyabbak között van.

Adatok alapján a környezet savasodását okozó légszennyező anyagok országos eloszlását figyelembe véve a térség a legkevésbé terhelte területek közé tartozik.

Az összes (száraz és nedves) ülepedés mennyisége:

- kén vegyületek 1,5-2,0 g/m² év
- oxidált nitrogén vegyületek 0,8-0,9 g/m² év

Csongrád megyében a légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi két évtizedben tartósan és folyamatosan csökkent. Ennek okai a rendszerváltás utáni időszakban jól ismertek: a csökkenő és ésszerűbb – részben az energiahordozók árának emelkedése miatt bekövetkező – ipari és lakossági energiafelhasználás, az energiatakarékosságot elősegítő modern háztartási készülékek kereskedelmi forgalmazása, korszerűbb ipari technológiák bevezetése, a katalizátoros gépjárművek és az ólommentes benzin elterjedése, a gépkocsik szén-monoxid kibocsátásának csökkenése az évenkénti környezetvédelmi ellenőrzés bevezetésével, illetve nem utolsósorban a több mint két évtizedes környezetvédelmi hatósági munka eredményessége.

Az ÁNTSZ által üzemeltetett Országos imissziómérő Hálózat mérései szerint a térség túlnyomó részén az átlagos imissziós állapot megfelelő.

A levegő minőségét a természeti tényezők mellett (talajviszonyok, uralkodó szélirány, csapadék, stb.) elsősorban a mezőgazdálkodás, a szolgáltatóipar, a közlekedés, valamint a lakossági tüzelés határozza meg.

Csanytelek Község területén levegőtisztaság-védelmi szempontból lényeges emisszió és imisszió források a legmeghatározóbbtól a legjelentéktelenebb hatásúig sorrendben:

- A **közlekedésből** származó kibocsátások egyre nagyobb szerepet játszanak a nagy forgalmú utak környezetének és a nagyobb települések levegőjének por, nitrogén-dioxid, közvetve pedig ózon szennyezésében.
- A tavaszi **szántóföldi** szélrózsió domináns forrása a homokháti és az ezzel szomszédos területek rendkívül nagy szálló por terhelésének.
- A tavaszi-őszti porterhelés fő oka a löszterületekről származó, a déli szelek által szállított **poranyag**.
- Az **allergén pollenek** mennyisége folyamatosan növekszik, és az év egyre hosszabb időszakában okoznak allergiás tüneteket.
- A téli légszennyezettség fő okozója a lakossági **fűtésből** származó kén-dioxid
- A belterületi állattartás bűz kibocsátása.

Csanytelken kifejezetten ipari park nincs, de néhány nagyobb vállalkozás, üzem található a település határán. Az ipari

kibocsájtások azonban összességében értékelhetőek jelentősnek. Valamint nincs számottevő károkozással járó mezőgazdasági tevékenység.

Összességében, a település levegőtisztaság védelmi szempontból nem tartozik a kedvezőtlen adottságokkal rendelkező területek közé.

2.3.3. Felszíni és felszín alatti vizek

A felszíni vizek előfordulását tekintve Csongrád megye kedvező adottságúnak tekinthető: a megye É-D-i tengelyében folyik a Tisza, melybe ÉK-en a Hármas-Körös, DK-en pedig a Maros kapcsolódik. A megye területének felét (2020 km²) veszélyeztetik a Tiszán és mellékfolyóin levonuló árhullámok, s a probléma mintegy

400 ezer embert érint közvetlenül. Az árvízvédelmi biztonságot nem elsősorban a gátak magassági hiányai csökkentik, hanem a gátak állékonysági problémái, az altalajproblémák, az ősmeder-keresztezések helyei és a gátakat a mértékadó árvízszint alatt keresztező műtárgyak.

Vízminőségi problémák miatt felszíni vízfolyások inkább csak mezőgazdasági célokra használhatók fel, s két jól elkülöníthető csoportra oszthatók: élővizek és csatornák. Ez utóbbiak minden paraméter tekintetében szennyezettebbek az előzőeknél.

A megye élővizeinek a minőségére alapvető hatással van a folyók országhatáron túlról érkező szennyezettsége. Ezt a helyzetet tovább rontja az, hogy Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyében a települések szennyvizei, illetve a mezőgazdasági területekről elfolyó/elvezetett szennyezett többletvizek a csatornákon keresztül a vízfolyásokba kerülnek.

A megye homokhátsági területein, illetve annak peremrészein található néhány szikes tó. Az 1980-as és '90-es évek száraz időszaka után az utóbbi évek csapadékos időjárása többnyire megoldotta ezek vízháztartási problémáit. A tavak között különleges helyet foglal el a Fehér-tó, amelynek természetes medrét tovább alakították és természetvédelmi oltalma, illetve halászati hasznosítása rendszeres konfliktusforrás.

A megye legjelentősebb csatornái többnyire kettősfunkciójúak, nedves időszakokban a belvíz elvezetését szolgálják, száraz időszakokban pedig öntözővizet szállítanak a mezőgazdasági területekre. A belvízelvezetés következtében jelentős mértékű a csatornák vizében a növényi tápanyagok mennyisége, állapotukat rontja az is, hogy helyenként az

üvegházakban, fóliasátrakban fűtésre használt termálvizet is beléjük engedik.

A felszín alatti vizek közül a talajvizet - mennyiségi-minőségi problémák miatt - csak a nem ivóvízminőséget igénylő egyedi kutas vízhasználatok (pl. öntözés) kielégítésére használják fel, illetve egyre csökkenő mértékben még külterületi (tanyai) vízellátásra is igénybe veszik. A vízkészlet kihasználtsága az 1980-as évek végén volt a legnagyobb mértékű, emiatt talajvízszint-süllyedésben megmutatkozó vízháztartási problémák jelentkeztek - különösen a Duna-Tisza közti homokhátságon. Az utóbbi évek csapadékos időjárásának köszönhetően a talajvízszint-változás tendenciája megfordult.

A rétegvíz-készlet az Alföld és a megye legnagyobb és földtanilag leginkább védett helyzetű felszín alatti vízfélesége. Az Alsó-Tisza völgye, így Csongrád megye területe is jellegzetes feláramlási terület. A víz minőségileg sok esetben közvetlenül is felhasználható ivóvíz-ellátási célokra, de a megye déli területein oldott vas-, mangán-, arzén-, ammónia- és metántartalma miatt - ivóvízként történő fogyasztás előtt - kezelni szükséges. A Tiszántúlon problémát jelent a víz lágyága is.

A rétegvíz szinte mindenfajta vízellátási célra felhasználható, ezért intenzív termeltetése miatt tároló rétegeinek nyugalmi szintje 0,1-0,3 m/év ütemű süllyedést mutatott az 1980-as évek végéig. Azóta - a csökkenő vízkitermelés miatt - a víztartók visszatöltődése tapasztalható, amely a rétegnyomások stabilizálódásában, illetve minimális emelkedésében nyilvánul meg.

A felszín alatti vízhasználatokat jellegük szerint kommunális (ivóvíz), mezőgazdasági, valamint ipari vízhasználatok közé sorolhatjuk. Csanytelken az ipari vízhasználat nem jellemző, ezért a legjelentősebb felszín alatti vízhasználati mód a mezőgazdasági célú felhasználás, azaz az öntözés.

Csanytelek rendelkezik közüzemi ivóvíz ellátással, amely a rétegvíz készletre települt.

Vízföldtani szempontból Csanytelek az un. Dunai szerkezeti árok területén helyezkedik el. A település területén a felszín alatti vízkészlet tárolói üledékes kőzetek, amelyek folyóvízi és tavi környezetben rakódtak le a földtörténeti jégkorszakban (pleisztocén), valamint az azt megelőző pliocén időszakban, a Pannon tó medencéjének feltöltésével. A mintegy 700 m vastagságú folyóvízi hordalékok talaj- és rétegvizet, a pliocén hordalékok már magasabb hőmérsékletű termálvizet is tartalmaznak.

Csanytelek a 33/2000.(III.17.) Korm. Rendelet 1. melléklete szerint „B” azaz a

„érzékeny felszín alatti vízminőségi területre eső települések” közé tartozik.

2.3.4. Zaj

A település területén különösen feltűnő, zajjal járó tevékenység nem folyik. Ipari és vasúti zajterhelés a településen nem fordul elő. A településen keletkező környezeti zaj és a vele járó rezgések forrásai elsősorban a következők:

- közlekedés
- szórakozóhelyek
- alkalmankénti kulturális-, szórakoztató- és sportesemények
- mobil hangosító berendezések

A felsorolt zajforrások lakossági panaszokra adhatnak okot, mivel zavaró, esetenként egészséget veszélyeztető hatással bírhatnak. A zaj megítélése ugyanakkor meglehetősen szubjektív, függ az egyéni érzékenységtől is.

A probléma a településen megnyugtató módon megoldásra került, mivel a környezetvédelemről szóló 18/2003.(X.22.) ÖKT. sz. rendelet szabályozza a zajkibocsátással járó tevékenységeket. A rendelet napszaktól és a lakóterület funkciójától függően határoz meg zajterhelési határértékeket.

Csanytelek Község Önkormányzat Képviselő-testületének 18/2003. (X.22) ÖKT sz. rendelete a környezetvédelemről, 3. számú melléklete az alábbi előírásokat tartalmazza:

„Szórakoztatóipari, kulturális, szórakoztató vendéglátó, reklámcélú, közösségi, üdülési, sport és más, hasonló létesítmények, továbbá helyi hírközlési, vagy hirdetési célokat szolgáló hangosító berendezések üzemeltetéséből eredő zajterhelési határértékek:”

Csanytelek közigazgatási területére a nagyüzemi mezőgazdaság nem jellemző, így a mezőgazdaság két ágazata közül a növénytermesztés panaszokra okot nem, vagy csak elvétve okozhat (munkagépek zaja).

Az állattartással kapcsolatban leginkább az intenzív, kis helyigényű tartás okozhat lakossági panaszokat, (sertés-, libatartással összefüggésben az állatok hangja, másrészt (egyes állattartási módoknál) a kapcsolódó technológiai berendezések-, jobbra a mesterséges szellőztetés zaja). Az állattartás szabályozása az

önkormányzatok hatáskörébe tartozik (védőtávolság, egyedszám meghatározása stb.).

A település zajterhelése alapvetően **a közlekedésből származik**, amely nem egyenletes lefutású. A forgalom sűrűsége napszakonként és havonta is változik. A legsűrűbb a közúti forgalom a reggeli, (5-8 h között) és délutáni (15-18 h között) időszakokban. A nagy forgalmú, Szegedet Csongráddal összekötő 4519 számú országos közúton a forgalom eloszlása egyenletesebb, mint az egyéb utakon. Havi eloszlásban a személygépjárművek részaránya a nyári időszakban magasabb, mint a többi évszakban. A tehergépjármű hányad ősszel (főleg a mezőgazdasági áruszállítás miatt) jelentősebb. A közutak forgalma hétköznap nagyobb, mint hétvégén, de az említett közúton a hétvégi járműforgalom többszörösére emelkedhet a hétköznapinak, főleg a nyári csúcsidőszakban. A **közúti közlekedés** által okozott zaj két összetevőből áll. Egyrészt a településen átmenő tranzit -, másrészt a belső forgalomból. A belső forgalom okozta zajterhelés mértéke elhanyagolható, **azonban a 4519 sz. összekötőút és a 4504 sz. összekötőút** zajterhelése lényeges.

A településen közlekedési eredetű zajok mérése az elmúlt években nem történt.

Zajforrásként nyilvántartott ipari üzem, vagy ipari vállalkozás nem található a településen, azonban Csanytelken kettő olyan mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozás van, amelynek tevékenysége zajkibocsátást eredményez.

Az egyik a Csanyi Takarmánygyártó és Értékesítő KFT. Arról tájékoztatott, hogy a Csanytelek község északi oldalán fekvő keverőtelep Felgyő község közigazgatási területéhez tartozik, a neve ellenére Felgyői gazdálkodó egységnek számít, így Csanytelek környezetvédelmi helyzetét nem érinti.

Csanytelek Önkormányzatához a telep működésével kapcsolatosan lakossági panasz nem érkezett.

A másik mezőgazdasági vállalkozás a **Csanyteleki Agrárszövetkezet**, amelynek egyik telephely egy gázüzemű szárítótelep, amely szintén Felgyő közigazgatási területén, az előbbieken részletezett keverőtelep közvetlen szomszédságában található. A szárítótelep nyilvántartott zajforrásként üzemel. Környezetvédelmi zajmérés a szárítótelepen nem történt, azonban a Munkavédelmi Felügyelőség nyilatkozata szerint a telep zajkibocsátási szempontból megfelelő, a tevékenység és az alkalmazott technológia zajhatárérték túllépést nem eredményez, a lakott területet nagy távolsága miatt nem befolyásolja, Csanytelek

Önkormányzatához a telep működésével kapcsolatosan lakossági panasz nem érkezett.

2.4. Táji értékek

A kistérségben:

Pusztaszeri tájvédelmi körzet: (22.325 ha) a tájvédelmi körzet Csanytelek, Kistelek és a Szeged melletti Fehér-tó által közrefogott háromszögben található, a Tisza mellett, a Duna-Tisza-közén, Csongrád megyében. Baks a területén fekszik, Mindszent, Sándorfalva és Ópusztaszer pedig a határán van. Szomszédos a Mártélyi Tájvédelmi Körzettel.

Két fő része van, az északi és a déli, melyeket egy keskeny folyómenti sáv kapcsol össze. A körzethez tartozik a Tisza és egyik holtága, az Atkai-holtág által közrefogott Atka-sziget is.

Csaj-tó: A Csaj-tó Csanytelek határában fekszik, körülvéve a szikes puszták nyugalmas síkjával. Korábban részben állandó, részben időszakos vizekkel borított szikes puszták voltak, melyet 1964-től kezdve halastórendszerrel alakított az ember. Az így létrejött élőhely megfelelő természetvédelmi kezelésekkel kiváló körülményeket teremt sok élőlény számára. Kizárólag engedéllyel vagy szakmai vezetővel látogatható a terület,

Csanytelken:

Csanytelken is számtalan táji értékkel találkozunk.

A település növényzettel fedett területei, a közparkok, a köz- és magánkertek, az út és térfásítások, a zártkertek, az erdők és a mezőgazdaságilag művelt területek együttesen alkotják a település zöldfelületét.

Csanytelek teljes területe egyedi telkes beépítésű, így a település viszonylag alacsony közpark ellátottsága megfelelőnek tekinthető. A legtöbb családi háznak ugyanis van kertje, és ezek jelentős részét gondozzák, mint házi kertet, illetve virágos kertet.

Kiemelten védendő összefüggő zöldterületek:

- Volentér János tér Polgármesteri Hivatal előtti virágágyás,
- Vásártér területe,
- Községi és iskolai futballpálya területe,
- Kispark területe.

Védendő fasorok, fák:

- Radnóti utca:
  - platánfa 67 db
  - gömbakác 11 db
- Iskola előtti háromszög:
  - nyárfa 12 db
  - juharfa 5 db
  - akácfa 2 db
  - almafa 1 db
- Volentér tér:
  - gesztenye cserje 3 db (ha védeni akarjuk a villanyvezeték miatt át kell ültetni)
  - gesztenyefa 1 db
  - szilfa 1 db (fiatal)
  - ezüstfenyő 3 db (átültetni 2 db)
  - juhar 1 db
  - nyugati ostorfa 3 db
  - japán akác 1 db
- Kossuth utca:
  - gömbakác 39 db
  - csavartfűz 5 db
- Pókföld:
  - szomorúfűz 1 db
- Vásártér:
  - juhar 6 db
  - platán 15 db
  - nyárfa 4 db
- Síróhegy (0198/10 hrsz-ú gyep sarkában):
  - Úgynevezett csörgőfa 1 db

A felsoroltakon kívül a település többi része közepes minőségű zöldfelületi elem.

A legértékesebb fasorok (platánok, hársak) védelméről megfelelően és tervszerűen gondoskodni kell a jövőben.

A közterületek gondozása az önkormányzat hatáskörébe tartozik, melyet saját szervezeti egységén belül lát el.

3. HELYZETÉRTÉKELÉS

3.1. Kérdőívek kiértékelés

A LOCAL AGENDA 21 program a lakosság részvételén is alapszik, ezért a Község környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi helyzetének felméréséhez és a helyzetértékelés elkészítéséhez kérdőíveket készítettünk, melyet a lakosság számára küldtünk meg az Önkormányzat segítségével. A kérdőívek kiértékelésének eredményei rávilágítanak a lakosság által megfogalmazott megoldandó feladatok körére és a lakosság Csanytelekről való véleményére.

A kérdőíveknél a kitöltők száma 34 fő volt, melyből 4 db volt kiértékelhetetlen. Azokat a kérdőíveket vettük kiértékelhetetlennek, melyekben több kérdés nem került megválaszolásra.

A kitöltőknek mindössze 40%-a volt férfi, és 60%-a nő.

Koreloszlás szerint a válaszadók 10%-a volt 30 év alatti, 27%-a 31 és 40 év közötti, 53%-a 41 és 54 év közötti és 10%-a 55 év feletti. Iskolai végzettségnek megfelelően 30% aki általános iskolát végzett, 30% szakmunkás, 23% érettségivel rendelkező és 17%-a főiskolát, egyetemet végzett lakos.

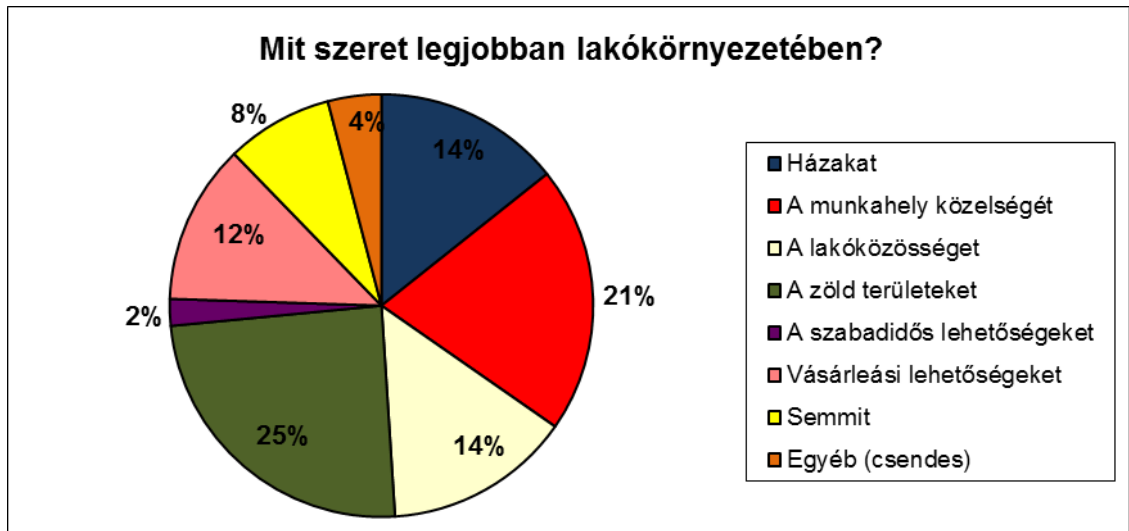
A válaszadók többsége, több mint 50%-a 20 évnél régebben él Csanytelken.

A kérdőív azt is hivatott volt felmérni, hogy az emberek mennyire felvilágosultak a Fenntartható Fejlődés fogalmáról. A válaszadók többsége, 63%-a még nem hallott róla korábban, de a fennmaradó csak 37% közül is csak nagyon kevesen (összesen 5 ember) tudta megfogalmazni néhány szóban hogy mit jelen ez a számára. Érdekes tény hogy a nemmel válaszoló egyének 46%-a rendelkezik érettségivel, vagy van főiskola/egyetemi végzettséggel.

A válaszadók nagyon nagy többsége szívesen él Csanytelken, közvetlen lakókörnyezetében és lakóházában is. A megkérdezettek közül csupán a 20 évnél régebben Csanytelken élők közül válaszoltak úgy hogy nem szívesen élnek itt (10%).

A válaszadásokból kiderül, hogy az emberek nagy része a legjobban a zöld területeket illetve a tereket, illetve a munkahelyük közelségét

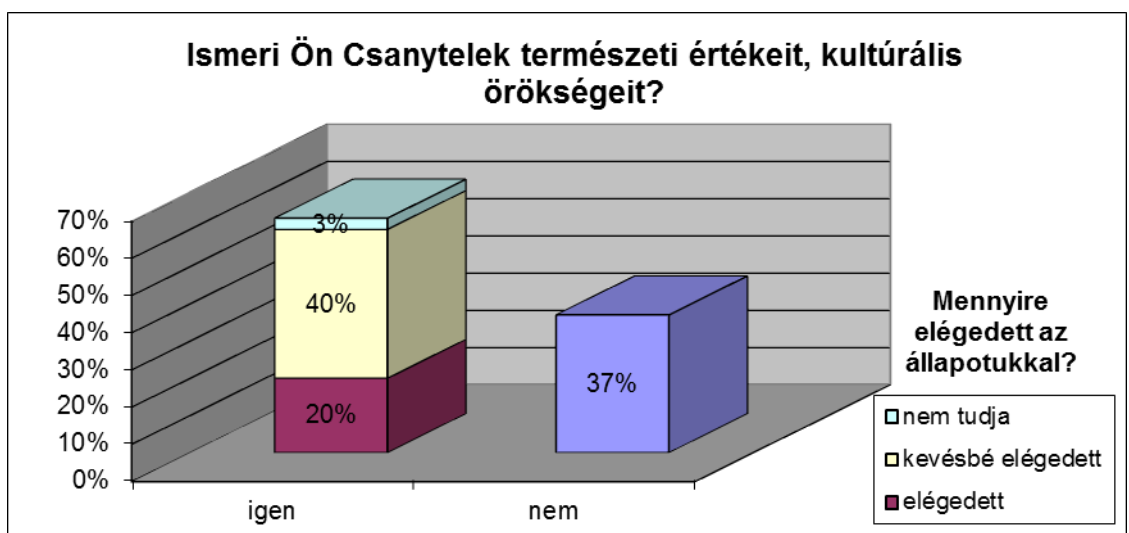
szeretik lakókörnyezetükben, mindössze 2%-uk válaszolta a szabadidős lehetőségeket.

1. ábra: Mit szeretnek a Csanytelkiek legjobban, a lakókörnyezetükben.

A következő öt kérdés Csanytelek értékeire és azok állapotára kérdezett rá.

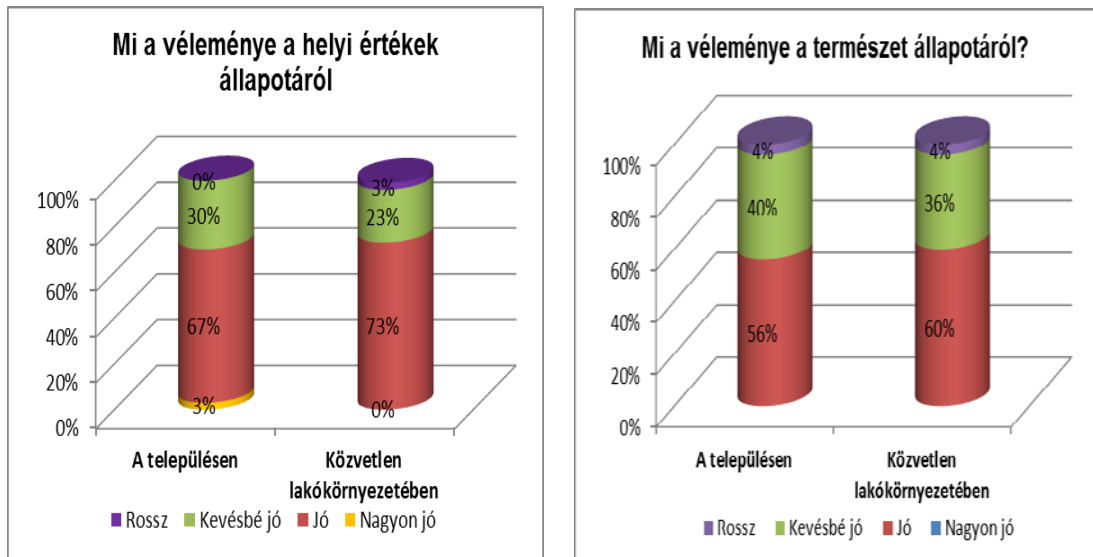
A válaszadók közül mindössze 63% ismeri Csanytelek természeti értékeit, kulturális örökségét, és általánosságban kevésbé elégedettek az állapotukkal.

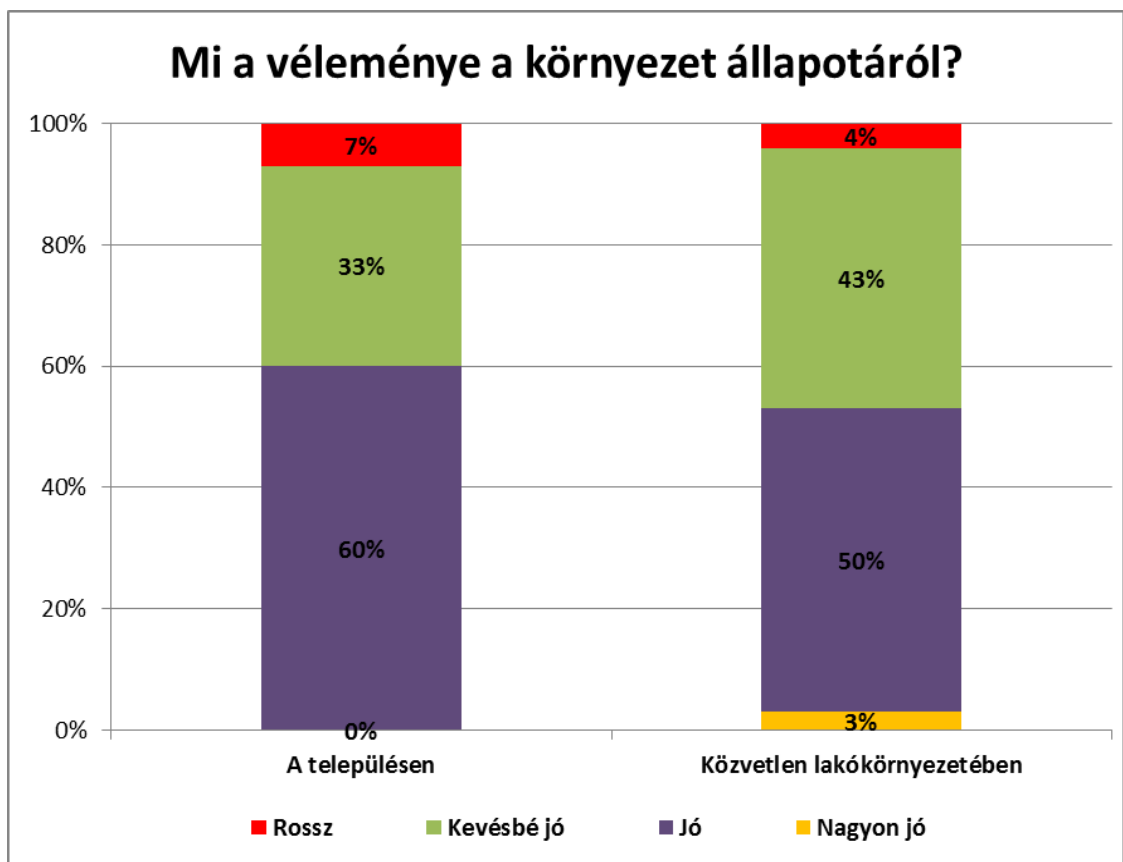
3. ábra: Mennyire elégedettek a lakók Csanytelek értékeinek állapotával.

A fent említett válasz a jellemző a továbbiakban is az Csanyteleki lakosság nagy százaléka mind a természet mind a helyi értékek

állapotát jónak tartja, születtek azonban rossz és nagyon rossz válaszok is, amelyek figyelmeztető jelek az Önkormányzat számára.

4. ábra: A helyi értékek és a lakókörnyezet megítélése; A természet állapotának megítélése.

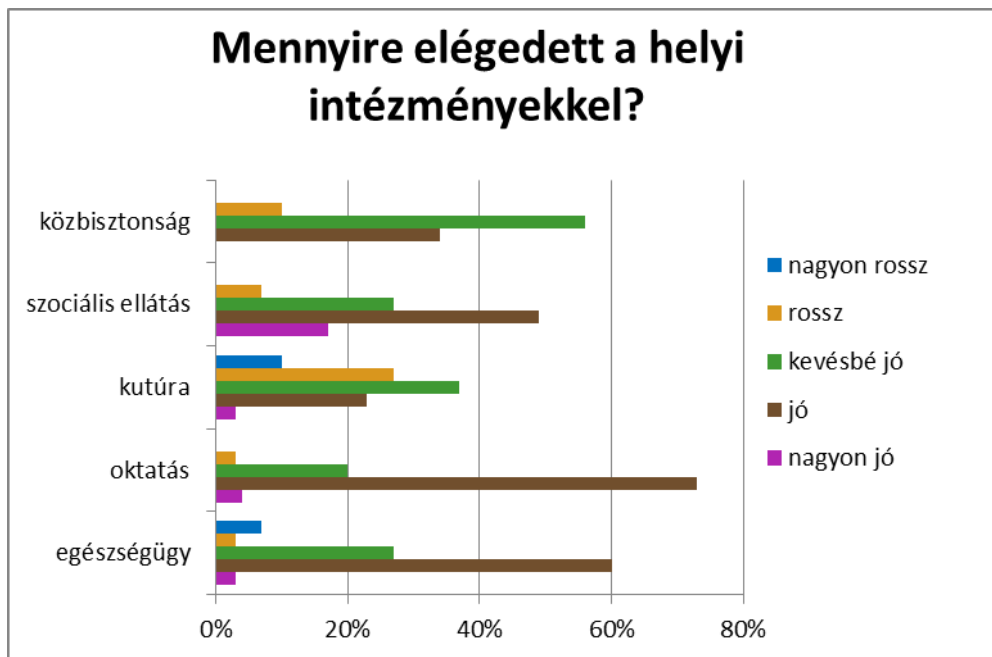

1. ábra: A környezet állapotának megítélése.

Annak a megítélésére, hogy az emberek elégedettek az Önkormányzat értékmegőrző munkájával, megkérdeztük, hogy szerintük mennyit tesz a helyi értékek a környezet és a természet megóvása érdekében. A válaszadók elég nagy része (20%-a) szerint nagyon keveset tesz; 63% szerint eleget tesz; 13% állítja, hogy sokat tesz, és mindössze 4% állítja, hogy az Önkormányzat - ezen a téren - erején felül teljesít.

A következő kérdés szintén az elégedettségükre volt kíváncsi, méghozzá, hogy mennyire elégedettek a helyi intézményekkel, szolgáltatásokkal.

6. ábra: A helyi intézmények megítélése.

A válaszokból kitűnik, hogy a legkevésbé a közbiztonsággal és a kultúrával, leginkább pedig az oktatással és az egészségüggyel vannak kibékülve a Község lakói.

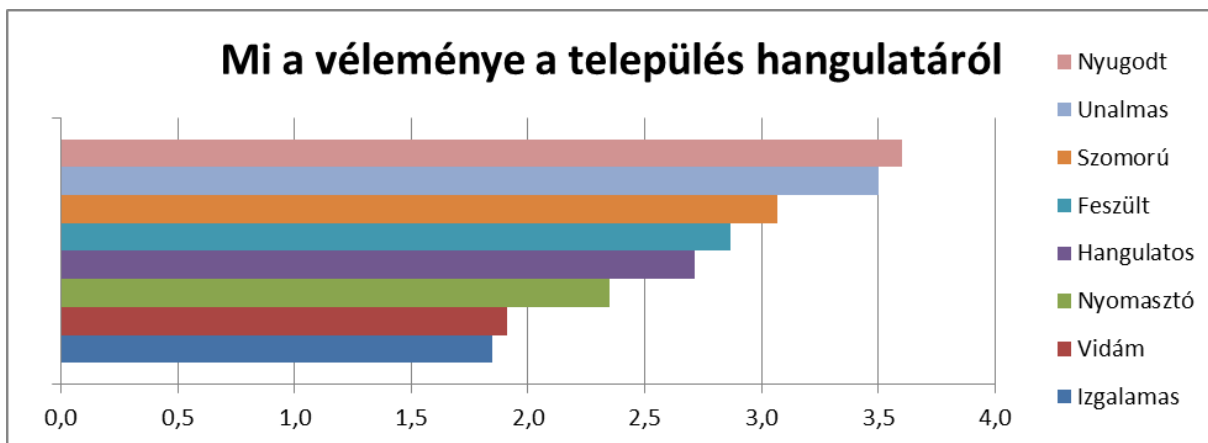
Bár az elégedettség mérésből az derült ki, hogy a lakók nagy része szinte mindennel elégedett.

Ennek ellenére a következő kérdésre, mely a fiatalokra vonatkozott 13% válaszolta, hogy valószínűleg elköltöznek.

A következő két kérdés a Csanytelekiek hangulatát volt hivatott felmérni.

A válaszadók 50% közömbösen 30%-a jóleső érzéssel, és 20%-a szeretettel gondol erre a településre.

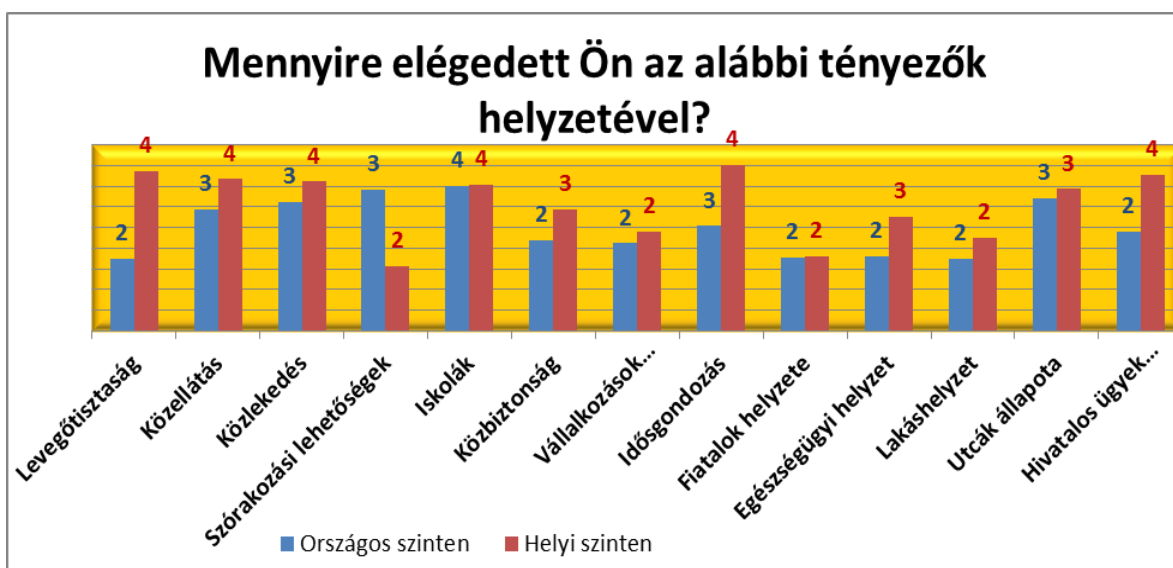
A település hangulatára vonatkozóan a legtöbben nyugodtnak és Unalmasnak ítélték, vidámnak és izgalmasnak nagyon kevesen találták.

7. ábra: Milyen a település hangulata

Arra a kérdésre, hogy mi lenne a legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés problémájának megoldására az helyiek nagyon eltérő válaszokat adtak. A környezetszennyezők megbírságolását és a környezet barát technológiák támogatását ugyan annyian látták megfelelő megoldásnak (30-30%). Ennél többen már csak a Károkozó tevékenység betiltására szavaztak (33%), és egy páran a károk ellensúlyozásában, azaz a kompenzációban látták a kiutat (7%).

Arra vonatkozóan, hogy országos szinten vagy helyi szinten bizakodóbbak-e az emberek a következő kérdés megválaszolása adott választ. Egyértelmű hogy a lakosok helyi szinten mindennel elégedettebbek, mint országosan, hiszen csak a szórakozási lehetőségek tekintetében magasabbak az Országos eredmények.

8. ábra. Elégedettségmérés

Az emberek Csanytelken igen tudatosan élnek, hiszen mindössze 20%-uk válaszolta, hogy nem tudja, hogy mennyi energiát, gázt, vizet fogyaszt egy hónapban. Ugyanez mondható el a kerékpárral való közlekedésre is hiszen az emberek döntő többsége (84%-a) rendszeresen kerékpárral közlekedik. Elég nagy arányuk (20-20-20%-uk) szelektíven gyűjti a hulladékot, energiatakarékos égőt használ és a hazai élelmiszert létesíti előnyben. A válaszadók közül mindössze egyetlen ember akadt, aki ezek közül egyik tevékenységet sem folytatja.

A jövőben az emberek 93%-a hajlandó takarékoskodni az energiával, és 64%-uk pénzt is hajlandó lenne megtakarítani energiatakarékoság céljára, átlagban 2000-5000 Ft-ig.

A Csanytelki lakosság jó részét (80%-át) kielégítik a községben működő vállalkozások és mindössze 20% válaszolta, hogy másik településre kell járnia, ezzel némiképp ellentétben áll, hogy nagyrésztük (96%-uk) szeretné, hogy a településen növekedjen a vállalkozások száma.

A településen a közlekedéssel kapcsolatos fejlesztések közül a legtöbben a kerékpáros közlekedés fejlesztését támogatnák 51%; 31% gyalogos és 13% a közösségi közlekedés fejlesztését pártolja, Mindössze 5%-uk mondta, hogy parkolók kialakítására lenne szükség.

A következő kérdés arra irányult, hogy milyen területfejlesztést szeretnék elérni a Csanytelkiek?

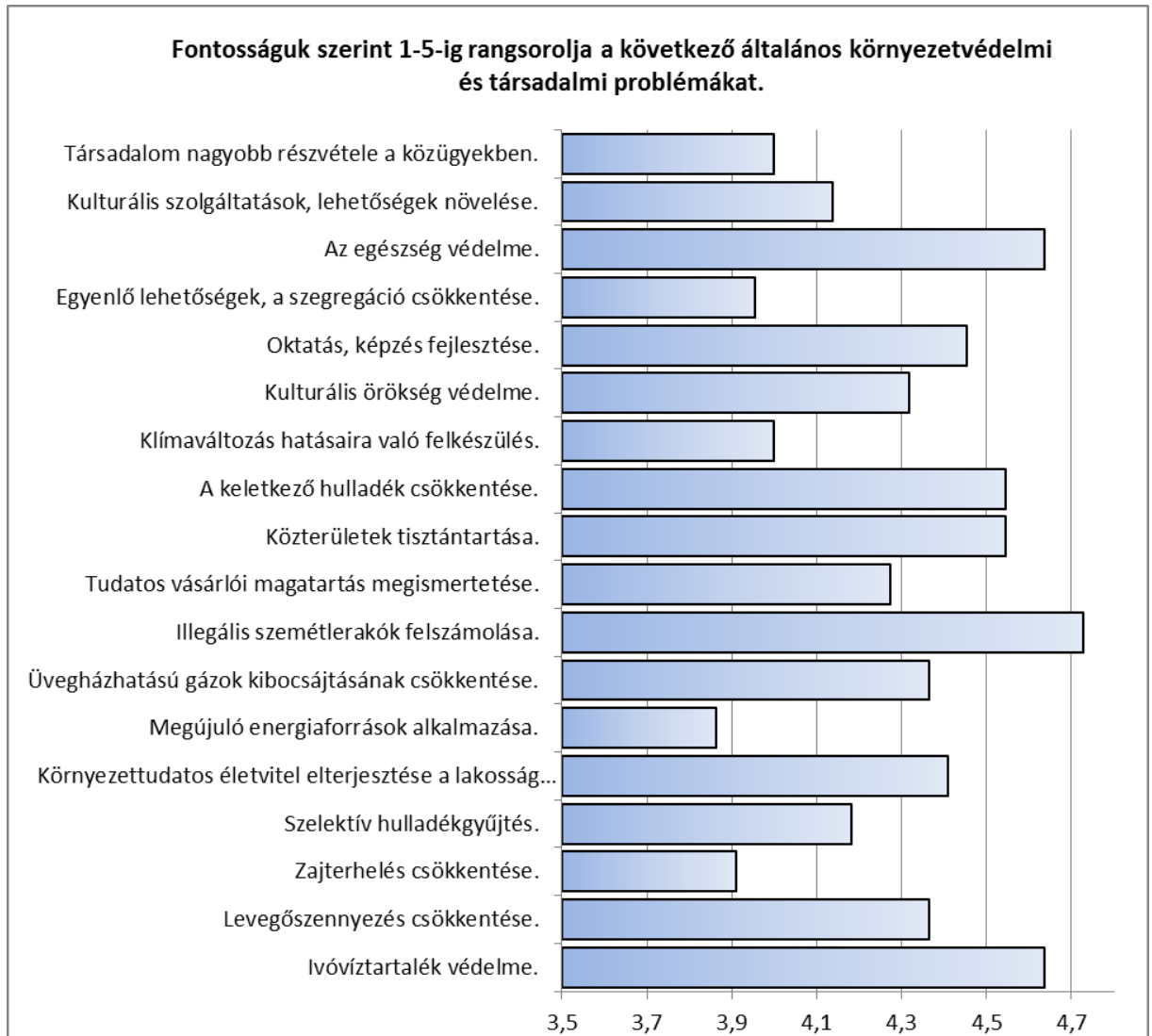
A sorrend a következő:

1. Mezőgazdaság
2. Oktatás
3. Turizmus
4. Közlekedés
5. Szolgáltatások
6. Ipar
7. Lakásépítés
8. Hagyományőrzés

Az egyéb lehetőségnél a legtöbben a Munkahelyteremtést jelölték meg.

A következőkben arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen környezetvédelmi és társadalmi-gazdasági problémát látnak a válaszadók a legfontosabbnak.

Legfontosabbnak az illegális szemétkerakók felszámolását látták és legkevésbé fontosnak a megújuló energiaforrások alkalmazását.

2. ábra. Környezetvédelmi és társadalmi problémák fontossági sorrendje.

A község lakosságának túlnyomó százaléka (90%-a) szeretné, ha több információ jutna el hozzá a fenntartható fejlődésről, de többségük (47%) csak Csanytelek kapcsán. Az emberek legnagyobb része gondolja, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos információk megszerzésének leghatékonyabb módja a TV, 26%-uk az újságból, 18% a lakossági fórumról, 13% a szórólapból és 10%-uk egyéb módon szeret tájékozódni.

A válaszadók kerek 33%-a részt venne az alábbi lakóközösségi vagy önkormányzati kezdeményezések mindegyikén:

Közterületek takarítása.

Fa- és virágültetés közterületen.

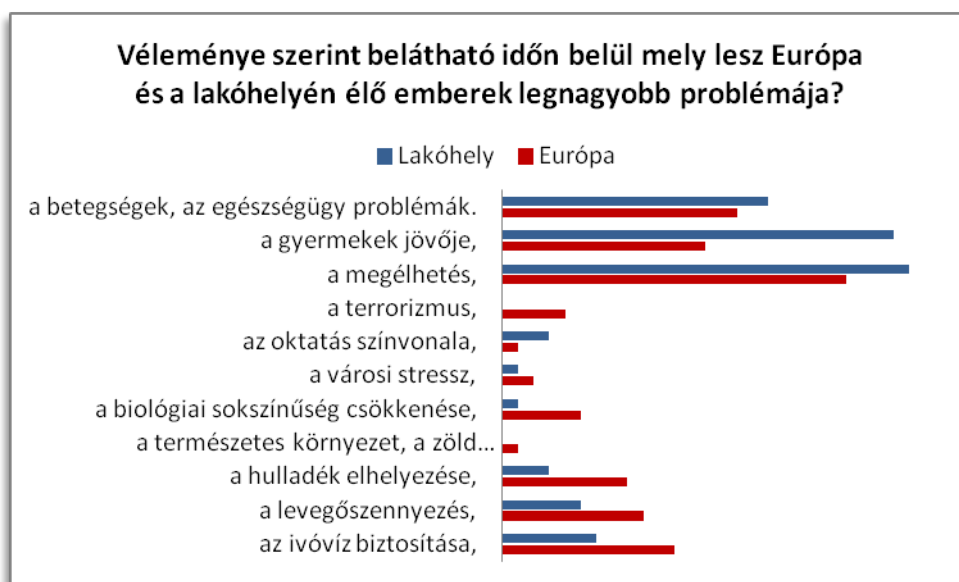
Vitafórumokon részvétel.

Megfelelő szervezés esetén a fenntarthatósággal kapcsolatos tájékoztatáson.

Környezetvédelmi rendezvényen.

Olyan válaszadó, aki semelyiken sem venne részt szerencsére nem akadt. A legtöbben Fa és virágültetésen, a legkevesebben vitafórumokon vennének részt.

A A megkérdezett lakossága közeljövő legnagyobb problémáinak a megélhetést a gyermekek jövőjét és a betegségeket látták, de szintén nagy problémának tartják a hulladék elhelyezését az ivóvíz biztosítását, valamint a levegőszennyezést.

3. ábra. A jövő problémái.

A válaszok nagy részéből kitűnik, hogy az itteni emberek valóban szeretik Csanytelket, és szeretnek is itt élni, a következő kérdés, miszerint „Ha ott lakhatna, ahol csak akar, akkor hol lakna?“, megválaszolására ez a vélemény csak erősödhet bennünk, hiszen az itt lakók elég nagy része (30%) maradna, ahol van. Csupán 10%-a vágya tanyára, 17% egy másik községben élne, külföldre 7% költözne, 23%-uk kisvárosba, 13% kis faluba, és senki sincs, aki Budapest belső-külső részeire vágya.

Az utolsó kérdés arra vonatkozott, hogy az itt élők Csanytelek melyik három települési problémájának megoldását látják a legsürgetőbbnek. A válaszadók között ebben a kérdésben mutatkozott a legnagyobb egyetértés, hiszen a lehető legtöbben első helyen a munkahelyteremtést

és a megélhetést látták a település legsürgetőbb problémájának. Szintén nagyon fontosnak tartják még a szórakozási lehetőségek fejlesztését, valamint a kulturális élet fellendülését. Második-harmadik helyen általában az egészségügy és a közbiztonság áll. Akadt azonban olyan is, aki a cigaretta kérdés megoldását sürgetné, tekintve, hogy a községben „nincs cigi”.

3.2. SWOT analízis

A célkitűzések megalapozásához a Község környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

S - erősségek (strengths)

W - gyengeségek (weaknesses)

O - lehetőségek (opportunities)

T - fenyegetések (threats)

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Értékes történelmi múlt. • Az infrastrukturális ellátottság -víz, gáz, villamos energiaellátás- megfelelő, • a védett és műemlék jellegű épületek száma magas, • megfelelő szociális ellátás, • lokálpatriotizmus, • együttműködési készség a lakosság részéről, • magas szintű oktatás, 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagyon nagy a munkanélküliség. • Nincs kikapcsolódási lehetőség. • Rossza a közbiztonság. • Rossz orvosi ellátottság. • Nem megoldott szennyvízelvezetés, • Nagy az elvándorlás. • rossz úthálózat, kevés a burkolt utak száma, • nem megfelelő a tömegközlekedés, • kevés a járdák, gyalogátkelőhelyek száma, nem biztonságos a gyalogos közlekedés
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Kiemelkedően sok táji érték. • A környezeti elemek kielégítő állapota. • Termelő és szolgáltató szektor 	<ul style="list-style-type: none"> • Átmenő forgalomból származó zajterhelés. • Illegális hulladéklerakó helyek, • Nincs szennyvízelvezetés, az

	<p>környezetterhelés e alacsony,</p> <ul style="list-style-type: none"> • A védett természeti területek biológiai sokfélesége jelentős, • A környezeti elemek szennyezettsége alacsony. • A helyi környezetvédelmi jogszabályalkotás a környezetvédelem valamennyi területét átfogja 	<p>egyedi szennyvízgyűjtők gyakran szivárognak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Csapadékvíz-elvezető árkok állapota csak részben megfelelő. • A védett épületek a legtöbb esetben felújításra szorulnak.
Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Az infrastrukturális ellátottság -víz, gáz, villamos energiaellátás- megfelelő, • Elhelyezkedése mezőgazdasági szempontból ideális. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagymértékben csökkenő lakosságszám, elnéptelenedés. • Jelentős a fiatalabb munkaerő elvándorlása. • Gyenge innovációs, K+F képesség, • Felsőfokú, piacképes végzettségű szakemberek hiánya. • Ipart kiszolgáló egységek kevés száma.

	LEHETŐSÉGEK	FENYEGETÉSEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Munkahelyteremtés • Szakképzés. • Fiatalok képzése a helyi, térségi igényeknek megfelelően, • Új társadalmi szereplők megjelenése, új civil szervezetek alakulása, lakossági összefogás. • Kulturális élet fellendülése. • Jól kihasznált közösségi terek kialakítása. • A lakosság környezettudatosságának növelése. • magasabb fokú környezeti nevelés az óvodákban és az iskolákban, • figyelemfelhívó rendezvények. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elvándorlási ráta további növekedése. • Népeségfogyás. • Az öregedési index növekedése. • Lokálpatriotizmus háttérbe szorulása. • Társadalmi elidegenedés. • Globalizáció hatása, identitástudat csökkenése. • Hagyományörzés háttérbe szorulása. • Életszínvonal romlása.
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> • Kistérségi, természetvédelmi, fejlesztési együttműködés kialakításának megszervezése. • Csatornázás-fejlesztési. • Külső források (EU, hazai) bevonása a környezet és természetvédelmi fejlesztésekbe. • Helyi jelentőségű védett területek arányának növelése. • Természeti és táji adottságok turisztikai szempontú érvényesítése. • Környezetbarát közlekedés-fejlesztés (pl. kerékpárutak, tömegközlekedés). • Megújuló energiaforrások alkalmazása helyi szinten 	<ul style="list-style-type: none"> • Környezetterhelő tevékenységek betelepülése a Községbe. • Talajszennyezettég növekedése, talajok fizikai és kémiai romlása. • Környezeti káresemények kockázata. • Erőforráskészletek csökkenése. • Mezőgazdasági túlhasznosításból adódóan talajok kimerülése. • Felszín alatti vizek szennyezettségének növekedése.

	<p>(szélenergia, napenergia, biogáz-üzem stb.),</p> <ul style="list-style-type: none"> gyerekbarát környezet kialakítása. 	<ul style="list-style-type: none"> Levegő allergén pollenmennyiségének növekedése. Természeti értékek pusztulása.
Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> Külső források (EU, hazai) bevonása a gazdasági fejlesztésekbe. Új munkahelyek megteremtése. Sport-, lovas-, horgász-, vadász-, öko turizmus fejlesztése. Kerékpáros turizmus népszerűsítése. Szakképzett munkaerő képzése. 	<ul style="list-style-type: none"> Fiatalok elköltözése, Munkanélküliség növekedése. Hosszú távú finanszírozási problémák. Területi különbségek fokozódása. Vállalkozási önerő hiánya.

4. STRATÉGIA

4.1. Fenntarthatósági célok

A Település vezetése a lakossággal együttműködve mindent megtesz azért, hogy a fenntarthatóság szolgálatában álló döntések szülessenek és a környezeti erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó fejlesztések valósuljanak meg.

Cél a fenntartható fejlődés elősegítése, melynek következményeként megvalósul az erőforrások gazdaságos felhasználása. Fellendül a Község gazdasága, fejlődik társadalma, új munkahelyek jönnek létre, bővülnek a jövedelemszerzési lehetőségek és a lakók több figyelmet fordítanak a környezetvédelemre és a megújuló energiaforrások használatára.

A cél elérése érdekében azonban hosszú távú (9–20 év) célkitűzések, középtávú (4–8 év) tematikus célok, ill. rövidtávú (1–3 év) részcélok megvalósulására van szükség.

4.2. Prioritások

A fenntarthatósági pillérek megerősítése, mint központi cél, ehhez a lent felsorolt elemek szükségesek. Az elsőrendű szolgáltatási igények és problémák, kérdések felfedése a közösségi kérdőíveken keresztül.

Társadalmi prioritások: között legfontosabb a megélhetés biztosítása, helyi egyetértés megteremtése a Község alapértékeiről, az egészséges életkörülményekről, a jelenlegi és jövő generációi számára szükséges feltételek biztosításával.

- Munkahelyteremtés, a megélhetés megkönnyítése.
- Közbiztonság fejlesztése.
- Kulturális élet gazdagítása.
- Társadalmi szemléletformálás a Fenntarthatóság jegyében.
- Egészségügyi helyzet fejlesztése.
- Szociális helyzet fejlesztése.
- Oktatás, képzés fejlesztése.
- Közösségi közlekedés fellendítése

Gazdasági prioritások: jelentős mértékben támaszkodik az emberi munkaerőre, a megújuló energiaforrásokra, erőforrásokra és a nemzetgazdaság egésze szempontjából optimális gazdasági formációkra.

- Mezőgazdaság fejlesztése.
- Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése.
- Ipar fejlesztése.
- Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése
- Nemzetközi együttműködés.
- Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.

Környezeti prioritások: a természeti erőforrások hatékony hasznosításával és a káros anyagoktól való védelemmel előmozdíthatjuk a lakosság hosszú távú jólétét, valamint a növény és állatvilág életkörülményinek és sokszínűségének fennmaradását.

- Környezeti elemek védelme: levegő, víz, talaj.
- Környezet ismeret, környezettudatosság.
- Települési és épített környezet védelme.
- A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj).
- Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése.
- Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása.
- Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása.
- Szennyvízelvezetés, hulladékgazdálkodás.

4.3. Várható hatások

A várható hatásokat a 3 fő pillérre vonatkozóan az alábbiakban soroljuk fel:

(A Local Agenda 21 terv készítése során a Fenntartható Fejlődés eléréséhez kitűzött fő és részcélok, valamint az ezek megvalósításához szükséges programoknak lehetnek közvetett és közvetlen hatásai az egyes fenntarthatósági pilléreket tekintve.)

Társadalmi hatások:

- munkanélküliség csökken,
- közbiztonság javul,
- egészségügyi ellátás javul,
- javuló életminőség.
- kulturális értékek, hagyományok, sport, művelődés megőrzése,
- elvándorlás mértékének csökkenése,
- környezettudatos nevelés az oktatásban,
- közoktatás helyzete javul, korszerűsödik,
- a lakosság környezettudatossága nő,
- esélyegyenlőség javulása,
- a lakosság korösszetétele javul,
- a lakosság gyermekvállalási kedve nő,
- a fiatal munkaerő helyben maradása,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus javul,
- látogatók számának növekedése,
- szociális ellátás javul,

Gazdasági hatások:

- foglalkoztatás, munkaerőpiac helyzete javul.
- beruházások száma nő,
- vállalkozások száma nő,
- infrastruktúra javul,
- turizmus, idegenforgalom fellendülése,
- közösségi közlekedés javul,
- megközelíthetőség javul,
- megújuló- és energiatakarékos energiaforrásokra való áttérések.

Környezeti hatások:

- a környezet minősége, állapota javul,
- a községi levegő minősége nem romlik,
- a talaj minősége javul,
- a felszín és felszín alatti vizek minősége javul, szennyezettsége csökken,
- a zaj és rezgés okozta környezetterhelés nem romlik,
- hulladékgazdálkodás helyzete javul,
- a Község zöldfelületi rendszerének állapota, minősége javul,
- biológiai aktivitásérték növekszik,
- védett területek és helyi értékek fennmaradnak,
- új védelem alá helyezendő területek, értékek kijelölése,
- természetes élőhelyek fennmaradnak.

5. CSELEKVÉSI TERV

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, megvalósítási terv, javaslat).

5.1. Társadalmi pillér

5.1.1. Kulturális élet fellendítése

Cél:

A Község különböző érdeklődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése.

Megvalósítási terv:

Szabadtéri nyári programok szervezése. Sportrendezvények. Ifjúsági programok, tehetséggondozás Programok a középkorú- és idős korosztály számára.

Javaslat:

A település hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása. Ünnepkörökhöz kötődő rendezvények (farsang, húsvétvárás, karácsonyvárás) szervezése.

A 14 éven aluli korcsoportokban (versenyek, vetélkedők), ünnepekhez, ünnepkörökhöz, népi hagyományokhoz fűződő rendezvények szervezése.

Kikapcsolódást jelentő közösségi programok a különböző érdeklődési köröknek megfelelően. Könyvtári közösségi programok, nyugdíjasklubok, egyesületek bevonásával.

Zenekarok felléptetése, szabadtéri filmvetítés, táncházak, vetélkedők szervezése.

Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.

5.1.2. Egészségügyi helyzet fejlesztése

Cél:

Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

Megvalósítási terv:

Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos figyelemmel kísérése és értékelése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása és a megfelelő intézkedések megtétele.

Javaslat:

Települési egészségterv készítése, kidolgozása.

5.1.3. Oktatás, képzés fejlesztése

Cél:

A tanulók környezettudatosságának növelése.

Megvalósítási terv:

A környezettudatosság növelésének beépítése az iskolai programokba.

Javaslat:

Környezetvédelmi nap/hét, iskolakert kialakítása, komposztáló kialakítása az iskolában.

5.1.4. Társadalmi szemléletformálás

Cél:

Szemléletformálás, a jelen és a jövő generációja számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

Megvalósítási terv:

Rendszeres, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzésének elősegítése.

Javaslat:

A környezettudatos nevelés bevezetése a helyi iskolában. Szemléletformáló közösségi fórumok szervezése a helyi média bevonásával.

5.1.5. Intézményi működés hatékonyságának növelése

Cél:

A Községben működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézés.

Megvalósítási terv:

A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése.

Javaslat:

A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése.

4.1.5. Közlekedési infrastruktúra fejlesztése

Cél:

A település bel és külterületi útjainak, valamint a közúthálózat fejlesztése, gyalogos közlekedés biztonságosabbá tétele, biciklis közlekedés fejlesztése.

Megvalósítási terv:

A belterületi utak 85%-a burkolt, a külterületi utak kiépítetlenek. A településen kerékpárút nincs kiépítve. A burkolatlan utak révén romlik a levegő minősége (por), a települési kép, valamint a település ipari és turisztikai vonzása.

Javaslat:

Az utak burkolása, bicikli utak építése, gyalogos közlekedés biztonságosabbá tétele, valamint a tömegközlekedés fejlesztése.

5.2. Környezeti pillér

5.2.1. Levegő

Cél:

A jó levegőminőség fenntartása, a település környezeti levegőminőségének javítása. Széndioxid kibocsátás csökkentése, allergén anyagok csökkentése, emberi egészség védelme.

Megvalósítási terv:

A közlekedésből származó szilárd szennyezőanyag kibocsátását csökkenteni szükséges a kedvezőbb levegőminőségi állapot elérése érdekében. Továbbra is fokozott figyelmet kell szentelni a parlagfű és más allergén gyomnövények elleni védekezésnek a közterületeken, a mentesítés megszervezésével, a magánterületeken, a védekezés kikényszerítésével.

Javaslat:

A kerékpáros közlekedés lehetőségének fejlesztése (kerékpárutak), tömegközlekedés fejlesztése. A lakosság körében az égetést helyettesítő komposztálási eljárások elterjesztése.

5.2.2. Víz

Cél:

Felszíni és felszín alatti vizek szennyezésének mérséklése, megelőzése ez által a lakosság -, valamint a települési értékek védelmének megvalósulása.

Megvalósítási terv:

Az illegális hulladéklerakások megelőzése. A felszín alatti vízkészlet minőségének nyomon követése, a szennyező források felderítése. A szippantott szennyvízleürítések ellenőrzése, az illegális leürítések felszámolása.

Javaslat:

Szennyvízhálózat kiépítése.

5.2.3. Talaj

Cél:

A talaj racionális, ökológiai szempontú hasznosítása révén annak környezeti károsodása csökkenjen, így kevésbé terhelve a lakosságot.

Megvalósítási terv:

Az elmúlt időszak tendenciái azt mutatják, hogy a jövőben a terület hasznosítás elveit teljesen új alapokra kell helyezni. A jelenlegi hasznosítás nem feltétlenül az igények és lehetőségek összhangját tükrözi. Ésszerűen mérlegelni kell, hogy az adott terület talajainak mekkora a terhelhetősége és mi az a hasznosítási forma, ami a hasznosítás szempontjából a legmegfelelőbb. A kisebb állattartó telepek tevékenységük folyamán terhelik a környezetüket. A nem megfelelően kezelt hígtrágya a talaj mellett befolyással van a vizekre és a levegőre is. jellemző a növénytermesztés eredő szennyezések talajra való kijuttatása, és terjedése; illetve a közlekedésből adódó környezeti hatásoktól sem tekinthetünk el.

javaslat:

Az állattartó telepek korszerűsítése, szennyvízhálózat kiépítése, illegális hulladéklerakások felszámolása, megszüntetett szeméttelep rekultivációja.

5.2.4. Környezet ismerete, környezettudatosság

Cél: Az oktatás minden szintjén a környezetvédelmi tudatformálás integrált megjelenítése. Az oktatás pedagógiai célrendszerében helyet kell adni az aktív állampolgárrá nevelésnek, a környezettudatos gondolkodás kialakításának, a fenntartható fejlődés előmozdításának. Rendkívül fontos a helyi környezeti értékek és problémák megismertetése, illetve ezek kezelése.

Cél egy olyan társadalom kialakítása, mely „úgy elégíti ki a jelenben élők szükségleteit, hogy az ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégítését”. A környezeti tudatosság társadalmi beágyazódásának elősegítése a szemléletformálás, környezettudatos gondolkodás kialakítása, az ismeretközvetítés, a környezeti információk terjesztése, aktív állampolgárrá nevelés és közösség fejlesztés révén

Olyan mindenki számára elérhető környezeti adatbázist kell létrehozni, mely biztosítja, hogy a Község polgárai naprakész adatokkal rendelkezzenek Csanytelek környezeti állapotára vonatkozóan és értesülhessenek a településen előkészítés alatt álló környezeti állapotát esetlegesen befolyásoló beruházások, fejlesztések várható környezeti hatásairól.

Megvalósítási terv:

A környezetvédelmi program felülvizsgálata, aktualizálása. A társadalom környezeti tudatossága csak úgy javítható, ha folyamatosan tájékozott környezetének állapotáról, ismeri a gazdaság, társadalom és a környezet összefüggéseit, azok egymásra hatását. Tudatosan törekedni kell arra, hogy a fenntartható fejlődés a mindennapi nyilvánosság részét képezze, beépüljön a hétköznapi világába. A kommunikációs terv alkalmas arra, hogy az internetes eszközök, az oktatási rendszer, munkahelyek, a médiumok, tanácsadás, rendezvények és egyéb területeken folyó környezeti kommunikációáramlás egymást erősítse, hatásuk megsokszorozódjon. Összehangolt kommunikációs terv készítésére van szükség, melyben megtörténik az eddigi gyakorlat helyzetelemzése, meghatározásra kerül a kommunikáció cél- és eszközrendszere, a partnerek, a kommunikációs célok és üzenetek célcsoportonként meghatározása, konkrét kampányok kijelölése és a tevékenységek ütemezése.

Nyilvánosság a község környezeti ügyeivel kapcsolatban:

A környezeti tudatosság növelése mellett a környezeti ügyek nyilvánosságának garanciája is lehet a már javasolt kommunikációs terv és annak megvalósítása, melyben helyet kell adni a társadalmi részvételt biztosító tevékenységeknek. Biztosítani kell a nyilvánosság részvételét az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Ennek érdekében:

- a nyilvánosságot közzététel, hirdetmény formájában tájékoztatni kell a javasolt tevékenységről a döntéshozás legkorábbi fázisában, (tervek, tervpályázatok közzététele, bemutatása)
- meg kell ismertetni a közvéleményt a biztosított részvételi formákról (kereshető személyek a hely és időpont megjelölésével, közmeghallgatás helye, ideje, címek stb.),
- tájékoztatni kell a szükséges környezeti információk rendelkezésre állásáról, a betekintés módjáról, a nyilvánosságot meg kell ismertetni a várható környezeti hatásokkal és azok csökkentésére tett javaslatokkal, intézkedésekkel,
- be kell mutatni a rendelkezésre álló alternatívákat,
- lehetővé kell tenni a nyilvánosság számára a közmeghallgatást, vagy írásbeli bejelentés formájában a véleménynyilvánítást,
- a nyilvánossággal meg kell ismertetni a döntést és annak szövegét, a fő okokat és megfontolásokat.
- elő kell segíteni az Interneten a közérdekű adatok nyilvánosságát, éves jelentéseket, környezeti információkat,
- a Község honlapján a közérdekű környezetvédelmi ügyekkel kapcsolatos fórum létrehozása.

Javaslat:

Helyi hulladékgazdálkodási terv készítése. Környezetvédelmi kommunikációs terv kidolgozása. Környezetvédelmi program felülvizsgálata.

5.2.5. Települési épített környezet védelme

Cél:

A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a Községi fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a lakók számára. Kevesebb környezeti stressz hatást eredményező, jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása és fenntartása.

Megvalósítási terv:

Helyi jelentőséggel bíró természeti területek, zöldfelületek, kulturális szempontból kiemelkedő fontosságú különleges területek, egyedi tájértékek védettségének biztosítása jogszabályi úton (községi rendeletekkel). A védettség érvényesítése a helyi tervek, programok tartalmában. A Község műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetesztétikai szempontból.

A meglévő építészeti, helytörténeti és természeti értékek megőrzése, védelme és fejlesztése érdekében az alábbi szükséges feladatokat kell elvégezni:

- A népi építészeti értékek eltérképezése, értékvédelmi karbantartásuk támogatása,
- a természet-közeli állapotú területek védelmének biztosítása,
- az új beépítéseknél kerülni kell a település arculatától igen építészeti formákat és anyaghasználatot,
- a helyi védelemre javasolt területek, épületek, létesítmények valamint az építészeti örökség védelmét Önkormányzati rendeletben kell biztosítani.

Javaslat:

Települési rendezési terv kidolgozása, folyamatos frissítése.

5.2.6. Lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)

Cél:

Környezetminőség javítása, élhető, egészséges, vonzó települési környezet kialakítása.

Megvalósítási terv:

Az élhető, vonzó környezet megteremtéséhez mindenekelőtt az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására) van szükség.

- Levegőtisztaság védelem,
- Talajvédelem,
- Vízávédelem,
- Élővilág, természetvédelem,
- Hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés,
- Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére,
- Zajvédelem,
- Települési és épített környezet védelme,
- Energiagazdálkodás,
- Környezetbiztonság.

Az allergén növények egészségkárosító hatásának mérséklése érdekében:

- Részletesen fel kell térképezni a település területén előforduló allergén növények elterjedését, tényleges és potenciális élőhelyeit.
- Meg kell határozni azon növények körét, amelyek pollenje ténylegesen jelentős egészségügyi veszélyforrást jelent.
- Az elterjedési térkép alapján intézkedési programot kell kidolgozni, amely meghatározza a különböző területtípusok kezelési feladatait az allergén növények terjedésének visszaszorítása érdekében. A kezelési feladatoknak elsődlegesen az élőhelyi körülmények természetes módszerekkel történő megváltoztatására kell irányulniuk, amely az allergén növény terjedését akadályozza meg.
- Az intézkedési program megvalósítása. A programot megfelelően kommunikálni kell, megvalósításába be kell vonni a területhasználókat, tulajdonosokat
- A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény előírja, hogy minden földtulajdonos és földhasználó köteles az ingatlanán és az ingatlan előtti területen a gyommentesítést június 30.-ig elvégezni. Ezt követően a fertőzött területen közérdekű védekezés (kényszerkaszálás) elrendelésére is sor kerülhet.

Por elleni védelem: A Község útjai okozta diffúz porszennyezés csökkentésének leghatékonyabb módja a burkolatlan utak szilárd burkolattal történő ellátása, illetve szilárd burkolatú utakon a rendszeres utcaseprés elvégzése illetve nyáron az utak locsolása.

Felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális bevezetések, és hulladéklerakások feltérképezése, betiltása, megszüntetése.

Kerti hulladékok komposztálásának szorgalmazása.

Javaslat:

Szennyvízcsatorna hálózat kiépítése, utak burkolása, bicikli utak építése, gyalogosforgalom elősegítése (járdák, gyalogátkelőhelyek építése).

5.2.7. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése

Cél:

A Községi infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvízhálózat kiépítése- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőke idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez.

Megvalósítási terv:

Külterületi utak burkolása, járdák gyalogátkelőhelyek építése, szennyvízcsatorna hálózat kiépítése, ivóvíz hálózat megújítása.

Javaslat:

Csanytelek Községben a közmű ellátottság elég jó. A szennyvízcsatorna hálózat kiépítésére nyert pályázati pénzből előre láthatólag 2015-re kiépül a város szennyvízelvezetése, így megoldódik a szennyvíz közműpótló berendezésekben történő tárolása. Ezt leszámítva Csanyteleknek még a gyalogos közlekedésfejlesztésre, valamint a növekvő biciklis forgalom okozta akadályokra kell koncentrálnia, hiszen a válaszadók többsége ezt jelölte meg fejlesztendő területnek.

5.2.8. Az energiagazdálkodás racionalizálása

Cél:

A program célja a települési energiaellátás gazdaságosságának, biztonságosságának és színvonalának, valamint racionális felhasználásának növelése, az alternatív energiaforrások fokozottabb felhasználása mellett.

Megvalósítási terv:

A település villamos energia, gázenergia ellátása megoldott, azonban a hagyományos energiaforrások korlátozottan állnak rendelkezésre, és a jövőben áraik további növekedése prognosztizálható, ami az energiaköltségek számottevő emelkedéséhez vezethet. Kiemelkedő cél az energiahatékonyság növelése, az energiatakarékosság és a hagyományos energiahordozók helyi adottságokon alapuló megújuló energiákkal való helyettesítése, melyek jelentős mértékben hozzájárulnak az energiaszektor környezeti terhelésének csökkentéséhez. a település földrajzi jellegéből kifolyólag a biomassza hasznosítás lehetőségei jelentősek.

Javaslat:

Környezetvédelmi előadások keretében a lakosság ismereteinek bővítése, szemléletváltás elősegítése, vállalkozásösztönzés. Ökológiai lábnyom számításával kapcsolatos ismeret átadás.

- Napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata.
- Közintézmények
- Iparterületek
- Lakóházak
- Geotermikus energia, szélenergia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata.
- Közintézmények
- Iparterületek
- Lakóházak

5.2.9. Kül- és belterületi zöldfelület-fejlesztés

Cél:

A települési környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a Község klímáját, jótékonyan befolyásolja a települési képet.

Megvalósítási terv:

Belterületi fasorok fokozatos megújítása és lecserélése. Meglévő közparkok megújítása és új közparkok, közösségi terek kialakítása zöldterületeken. Szabványos játszótér kialakítása

Javaslat:

A fejlesztés keretében elsősorban út menti fasorok létesítése a cél, a felújítás tárgykörében pedig elsősorban meglévő parkok és erdők felülvizsgálat utáni minőségjavítása a feladat. Mind a felújítást mind a fejlesztést egy hosszú távú koncepció alapján kell végezni, a központból indulva az egész belterületet érintő, átfogó program keretében.

5.3. Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

5.3.1. Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése

Cél:

A települési önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és elősegítve a Község és az ott található intézmények fejlődését

Megvalósítási terv:

Önkormányzati bevételek növelése. Hatékony intézményi struktúra kialakítása. Pályázatokkal kapcsolatos monitoring megszervezése.

Javaslat:

A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása, a bevételek növelése pályázatok és vissza nem térítendő támogatások révén.

Községi intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.

Pályázatok horizontális (esélyegyenlőségi és környezeti fenntarthatósági) vállalásaihoz kapcsolódó monitoring rendszer kialakítása, működtetése a Polgármesteri Hivatalban.

5.3.2. Ipar fejlesztése

Cél:

A községben olyan ipari termelő egységek letelepedésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja helyi munkalehetőség biztosítása.

Megvalósítási terv:

Befektetési projekt-portfólió összeállítása, népszerűsítése. Helyi vállalkozás-támogatási program kidolgozása és működtetése. Nagy hozzáadott értékű termékeket előállító vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása. Környezetbarát technológiák alkalmazása. Megújuló energiákra alapozott ipar telepítése.

Javaslat:

A Községben található befektetési lehetőségek feltérképezése, népszerűsítése által sikeres magánberuházások generálása, Csanytelki munkahelyek létrehozása érdekében.

A településen és környezetében beruházni kívánó vállalkozások megtelepedésének elősegítése, ügyintézésének előmozdítása, ezáltal sikeres magánberuházások generálása.

A hozzáadott érték növelésének (minőségi alapanyagok, hagyományokra építkező termelés, szaktudás, hatékonyság, optimális termékösszetétel) eredményeképp nő az előállított termékek jövedelmezősége.

A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a káros anyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.

Olyan ipari üzemek letelepedésének kiemelt támogatása, melyek a megújuló energiát hasznosító berendezéseket állítanak elő (pl. napkollektor, szélturbina...)

5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése

Cél:

Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít

Javaslat:

Káros szermaradványoktól mentes, kiváló minőségű élelmiszer előállítás.

Háztáji keretek között, műtrágyák és növényvédőszer felhasználása nélkül előállított, biztonságosan fogyasztható élelmiszerek termelése.

A helyi kistermelők helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése.

5.3.4. Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése

Cél:

A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke Községbe vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

Megvalósítási terv:

Marketingstratégia kidolgozása. Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban. Fórumok, kiállítások szervezése a helyi vállalkozások számára. Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása. Környezetbarát technológiák alkalmazása.

Javaslat:

Megfelelő marketingstratégia kidolgozásával, a célcsoportok, arculati elemek, reklámanyagok meghatározásával az értékesítési lehetőségek javulnak, a piaci pozíció megszilárdul.

Kedvező feltételek biztosítása a gazdasági fejlesztések támogatásához.

Információszolgáltatás és gyűjtés, kapcsolati tőke kiépítésének céljából tájékoztató előadások, fórumok, kiállítások szervezése.

Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmezőségüket.

A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a káros anyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.

5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

Cél:

Alternatív jövedelemforrás teremtése.

Megvalósítási terv:

Szálláshelyek és vendéglátóhelyek létrehozása, számának bővítése.
Turisztikai tájékoztatórendszer kialakítása. Horgász turizmus fejlesztése.

Javaslat:

Vendéglátóhelyek, éttermek, panziók, hotelek, camping és magán szálláshelyek létrehozása, fejlesztése.

Tájékoztatás szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése

6. MONITORING és VISSZACSATOLÁS

A monitoring célja: A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- Az erőforrásigények és források meghatározása.
- Kivitelezési ütemterv.
- Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- A programok kivitelezése.
- A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

A visszacsatolás és értékelés célja: Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelése célközpontú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöböknel.

- Értékelő csoportok létrehozása.
- Értékelés időbeosztásának meghatározása.
- Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- A jelentés kereteinek definiálása.
- Értékelés elvégzése.
- A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

6.1. Indikátorok

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok (*indikátorok*) szükségesek, amelyek segítségével értékelhetőek a bekövetkezett változások. Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.

Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetők az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.

A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzat feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítani kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmény feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzat részére. A demográfiai adatok összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzat feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a település kulturális intézményei a felelősek.